

УДК 37.01:141.7:37.014

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-1-48>

Артем КИЯНОВСЬКИЙ,

orcid.org/0009-0009-9762-8366

кандидат педагогічних наук,

директор

Лицею «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради

(Херсон, Україна) *shgt@ukr.net*

АВТОРСЬКА ШКОЛА ЯК ДОВГОТРИВАЛА ФІЛОСОФСЬКА МОДЕЛЬ ЛЮДИНОЦЕНТРИЧНОЇ ОСВІТИ

У статті здійснено філософсько-педагогічний аналіз авторської школи як довготривалої людиноцентричної освітньої моделі, перевіреної більш ніж тридцятирічною інституційною практикою в умовах масової загальної середньої освіти, – на прикладі Лицею «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради. На відміну від численних досліджень, що зосереджуються на окремих педагогічних інноваціях, програмах або короткострокових експериментах, пропонується робота розглядає школу як цілісну систему, де філософські засади освіти послідовно транслюються в педагогічні принципи, організаційні рішення та професійну культуру.

Теоретичною основою дослідження є сучасна філософія освіти, що заперечує можливість ціннісно нейтральної школи та інтерпретує освіту як процес людського й суспільного формування. Осмислення авторської школи ґрунтується на філософській експлікації моделі, що зберігає внутрішню цілісність та ідентичність упродовж тривалого часу. Методологічно розвиток школи інтерпретується як довготривалий інституційний педагогічний експеримент, спрямований на перевірку життєздатності людиноцентричної освітньої логіки в реальних соціальних та організаційних умовах без селективного відбору учнів.

У статті проаналізовано річний освітній план школи, авторські курси як системоутворювальні елементи освітньої моделі, освітні проекти, що мають інституційний статус і довготривалий характер. Доведено ключову роль учителя – носія авторської методики та механізму її довготривалого збереження. Показано, що саме здатність авторської школи зберігати філософську узгодженість, педагогічну послідовність та інституційну стабільність у часовій перспективі визначає її теоретичну значущість. Отримані результати розширюють сучасні уявлення про авторські школи та роблять внесок у міжнародні дискусії з філософії та теорії людиноцентричної освіти.

Ключові слова: авторська школа, людиноцентрична освіта, філософія освіти, довготривала освітня модель, інституційна стійкість, ціннісно зорієнтована освіта, теорія освіти.

Artem KYIANOVSKYI,

orcid.org/0009-0009-9762-8366

Candidate of Pedagogical Sciences,

Director

Lyceum “School of Liberal Arts” of the Kherson Regional Council

(Kherson, Ukraine) *shgt@ukr.net*

AUTHOR'S SCHOOL AS A LONG-TERM PHILOSOPHICAL MODEL OF HUMAN-CENTERED EDUCATION

The article carries out a philosophical and pedagogical analysis of the author's school as a long-term human-centered educational model, proved by more than thirty years of institutional practice in the conditions of mass general secondary education, using the example of the Lyceum "School of Liberal Arts" of the Kherson Regional Council. Unlike numerous studies focused on individual pedagogical innovations, programs or short-term experiments, the proposed work considers the school as a holistic system, where the philosophical principles of education are consistently translated into pedagogical principles, organizational decisions and professional culture.

The theoretical basis of the study is the modern philosophy of education, which denies the possibility of a value-neutral school and interprets education as a process of human and social formation. The understanding of the author's school is based on the philosophical explication of the model that preserves internal integrity and identity over a long period of time. Methodologically, the development of the school is interpreted as a long-term institutional pedagogical experiment aimed at testing the vitality of human-centered educational logic in real social and organizational conditions without selection of the strongest students.

The article analyzes the annual educational plan of the school, author's courses as system-forming elements of the educational model, educational projects that have an institutional status and a long-term character. The key role of the

teacher as a bearer of the author's methodology and the mechanism of its long-term preservation is proved. It is shown that it is the ability of the author's school to maintain philosophical coherence, pedagogical consistency and institutional stability in the time perspective that determines its theoretical significance. The results obtained expand modern visions of author's schools and contribute to international discussions on the philosophy and theory of human-centered education.

Key words: *author's school, human-centered education, philosophy of education, long-term educational model, institutional sustainability, value-based education, educational theory.*

Постановка проблеми. У сучасних освітніх дослідженнях домінує інтерес до інновацій, програм і педагогічних інтервенцій, ефективність яких оцінюється переважно за короткостроковими та вимірюваними показниками. Така дослідницька оптика сприяла накопиченню значного масиву емпіричних даних, однак водночас призвела до звуження аналітичного фокусу: школа дедалі частіше розглядається як сукупність інструментів і процедур, а не як цілісна інституція людського й суспільного формування.

У цьому контексті особливо помітним є дефіцит досліджень, присвячених довготривалим освітнім моделям, які функціують упродовж десятиліть і зберігають внутрішню цілісність у змінних соціальних, культурних та політичних умовах. Більшість авторських шкіл описуються як унікальні або локальні проекти, тісно пов'язані з особистістю засновника, що ускладнює їхній теоретичний аналіз і фактично виводить їх за межі порівняльних і філософсько-педагогічних досліджень.

Водночас сучасна філософія освіти наполягає на неможливості ціннісно нейтральної школи та підкреслює відповідальність освіти за формування людини як морального, культурного й соціального суб'єкта. У цій логіці школа постає не сервісною структурою, орієнтованою на досягнення показників, а інституцією, що конституює способи співбуття, відповідальності та смислотворення. Саме тому особливого значення набуває аналіз освітніх моделей, у яких філософські засади інституційно реалізуються й витримують перевірку часом.

Аналіз останніх досліджень. Згідно з «Національною доповіддю про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (Національна доповідь, 2021) європейська та світова інтеграція української освіти зумовлює переорієнтацію освітніх реформ на людиноцентричну парадигму, у межах якої особистість постає головною цінністю й активним суб'єктом освітнього процесу. Саме поєднання європейських стандартів якості з націєтворчою місією освіти та визнанням людини як центрального чинника освітнього й суспільного поступу є засадничим для сучасного розвитку освіти в Україні.

Н. Дічек (Дічек, 2021) обґрунтовує ідею людиноцентричної гуманізації освіти як провідний напрям сучасного педагогічного розвитку, що передбачає переорієнтацію освітньої системи з формального засвоєння знань на розвиток особистості учня. Авторка пропонує ієрархічну модель реалізації гуманістичних ідей в освіті, у якій цінності людини, її гідність, свобода вибору та самореалізація виступають методологічною основою освітньої політики, педагогічних практик і професійної діяльності вчителя.

У статті І. Бушман (Бушман, 2022) освіта ХХІ століття осмислюється крізь призму антропоцентричного підходу, що актуалізує роль особистості в освітньому та соціокультурному просторі й зумовлює переосмислення змісту та форматів функціонування освітніх систем. Дослідження визначає ключові орієнтири сучасної освіти (якість, ефективність, креативність, інноваційність, конкурентоспроможність) і підкреслює необхідність їхнього постійного науково-філософського супроводу.

Дослідження розвитку авторських шкіл, їхніх методик знаходимо в працях низки українських науковців, зокрема І. Дичківської, О. Олексюк, О. Пехоти, Н. Побірченко, А. Ситченка, О. Сухомлинської та інших. 2024 року опубліковано розвідку С. Сібарова (Сібаров, 2024), де на основі узагальнення вітчизняного й зарубіжного досвіду авторську школу визначено як освітній заклад, діяльність якого ґрунтується на оригінальній психолого-педагогічній концепції автора та реалізується через цілісну інноваційну освітньо-виховну модель. Її виникнення й розвиток зумовлені суспільними потребами вдосконалення освітньої практики та утвердження нових ідей навчання і виховання.

В українській науці бракує праць, присвячених концептуальному аналізу авторської школи в контексті філософії людиноцентричної освіти.

Мета статті – філософсько-педагогічне осмислення авторської школи як довготривалої філософської моделі людиноцентричної освіти, перевіреної більш ніж тридцятирічною інституційною практикою (на прикладі Ліцею «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради). У роботі авторська школа розглядається як цілісна освітня

система, у якій філософські засади, ціннісні орієнтири, педагогічні принципи та інституційні механізми утворюють внутрішньо узгоджену й стабільну модель.

Виклад основного матеріалу. У більшості сучасних педагогічних досліджень значущість освітніх моделей оцінюється з огляду на швидкість досягнення результатів, масштабованість або відповідність актуальним політичним і управлінським пріоритетам. Такий підхід сприяє появі численних короткострокових інтервенцій, але водночас майже не враховує часовий вимір освіти як соціальної та культурної практики.

Довготривалість функціонування освітньої моделі рідко розглядається як самостійний науковий критерій. Більшість авторських шкіл описують у логіці унікальних або контекстуально обмежених проєктів, що фактично звільняє дослідника від аналізу їхньої інституційної стійкості. У результаті освіта постає як сфера постійного оновлення, але без накопичення системного досвіду.

Пропонуємо альтернативну теоретичну позицію, згідно з якою саме довготривалість і здатність освітньої моделі зберігати філософську та педагогічну цілісність у часовій перспективі є ключовими індикаторами її життєздатності. Освітня модель, що функціонує протягом десятиліть, змушена постійно взаємодіяти зі змінами соціального контексту, поколінь учнів і педагогів, нормативних вимог та культурних викликів. У таких умовах збереження ідентичності можливе лише за наявності чітко експлікованої філософської основи.

Саме в цьому сенсі довготривалі авторські школи становлять особливий інтерес для філософії та теорії освіти. Вони вможливають цілісну логіку інституційного розвитку, у якій ідеї, цінності й практики взаємно коригуються. Тривалість функціонування виступає в такому разі формою емпіричної перевірки філософських припущень.

Емпіричну базу нашого дослідження становлять різнотипні джерела, що відображають як поточний стан, так і історичну динаміку розвитку Ліцею «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради. До них належать: річні освітні плани школи; програми авторських курсів гуманітарного спрямування; описи довготривалих освітніх проєктів (зокрема, музейної педагогіки, театральної діяльності, шкільного інтернет-радіо «1000 друзів», проєкту «Школа майбутніх лідерів»); матеріали онлайн-моделі школи, що мають гриф Міністерства освіти і науки України; а також публікації та методичні матеріали, присвячені діяльності школи в різні періоди її існування. Центральним методичним прийомом дослідження

є аналіз документів, який застосовано для виявлення стійких структурних елементів авторської моделі.

Окрему увагу приділено історико-інституційному аналізу, спрямованому на виявлення довготривалих механізмів стабільності та розвитку моделі «Школи гуманітарної праці». Дослідження охоплює період понад тридцять років, що дозволяє простежити не лише зміни у формах реалізації освітніх практик, а й сталість їхніх ціннісних і методичних засад. Такий часовий горизонт є принципово важливим для обґрунтування твердження про перевірку авторської моделі часом.

Модель авторської школи, що аналізується в нашій статті, ґрунтується на чітко експлікованому філософському ядрі, яке визначає не лише загальні цілі освіти, а й логіку інституційних та педагогічних рішень. У центрі цієї моделі перебуває уявлення про людину як морально відповідального, культурно вкоріненого та соціально залученого суб'єкта. Освіта в такому баченні постає як процес цілісного особистісного й суспільного формування.

Філософське ядро авторської школи виступає системоутворювальним елементом моделі, що забезпечує її внутрішню узгодженість, інституційну стійкість і здатність витримувати перевірку часом. Воно транслюється в педагогічну практику через систему принципів, які визначають організацію освітнього процесу. Центральним серед них є **принцип цілісності**, що передбачає інтеграцію навчального, виховного, культурного та соціального вимірів шкільного життя. Навчальні дисципліни вибудовуються в логіці смислових і міжпредметних зв'язків.

Важливим організаційним елементом моделі є цілісний режим навчального дня. Подовжений освітній час дозволяє уникнути фрагментації навчального процесу, забезпечує педагогічний супровід і створює умови для індивідуального темпу розвитку учнів. Такий режим спрямований не на інтенсифікацію навантаження, а на гуманізацію освітнього досвіду.

Педагогічна взаємодія в межах моделі ґрунтується на **принципах підтримки, довіри та відповідальності**. Освітній успіх інтерпретується як результат тривалого педагогічного супроводу, а не селекції або конкурентного відбору. Це має безпосередні наслідки для характеру оцінювання, ролі помилки та ставлення до індивідуальних відмінностей учнів.

Довготривале функціонування авторської школи як цілісної моделі забезпечується сукупністю інституційних механізмів, спрямованих на ста-

білізацію філософських і педагогічних засад. До таких механізмів належать структура управління, форми колективної педагогічної рефлексії, сталі професійні практики (Hargreaves, Fullan, 2012) та систематичне продукування освітнього знання.

Особливу роль у підтриманні **стійкості моделі** відіграє професійна спільнота педагогів. Учитель у межах авторської школи виступає не лише виконавцем навчальних програм, а носієм і співтворцем філософської логіки школи. Колективна рефлексія та методична взаємодія дозволяють узгоджувати індивідуальні педагогічні підходи з цілісною освітньою концепцією.

Відтворюваність моделі розглядається як трансфер інституційної та філософської логіки. Саме наявність кодифікованих програм, методичних матеріалів і публікацій створює умови для аналітичного поширення моделі за межі первинного контексту.

Інституційні механізми стійкості та відтворюваності дають змогу інтерпретувати авторську школу як теоретично значущу й аналітично трансферну освітню модель.

Досвід Лицею «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради переконує, що довготривала життєздатність авторської освітньої моделі неможлива без особливої **ролі вчителя** як носія, інтерпретатора та співтворця філософської логіки школи. У межах ШГП педагог не зводиться до виконавця навчальних програм або транслятора стандартів, а постає як ключовий інституційний агент, від якого залежить збереження цілісності моделі в часі.

Формування педагогічного колективу ШГП відбувається як тривалий процес професійного й ціннісного входження в модель. Учитель інтегрується в гуманітарну логіку школи через участь у колективній рефлексії, спільних мистецьких і культурних практиках, а також через залучення до авторських курсів, театральної діяльності та шкільного радіо. Педагог опановує модель як спосіб професійного й людського буття.

Принциповою рисою педагогічної культури ШГП є поєднання професійної автономії з інституційною відповідальністю. Учитель має простір для творчості й інтерпретації, але водночас діє в межах чітко окреслених філософських засад людиноцентричної освіти. Саме ця рівновага між свободою та відповідальністю дозволяє уникнути як авторитаризму, так і педагогічної анархії.

Досвід ШГП також демонструє, що вчитель у довготривалій авторській школі виконує функцію медіатора між поколіннями. Передавання філософських і педагогічних принципів від більш

досвідчених педагогів до молодших колег забезпечує інституційну пам'ять школи та перешкоджає руйнуванню моделі внаслідок кадрових змін.

У воєнних умовах роль учителя в ШГП набула додаткового виміру. Педагог виступив не лише як організатор освітнього процесу, а як носій стабільності, смислу й людської присутності в умовах радикальної невизначеності. Перехід театральних і навчальних практик у дистанційні та медійні формати засвідчив здатність педагогічного колективу зберігати гуманітарну логіку школи навіть за відсутності фізичного шкільного простору.

Отже, учитель у довготривалій авторській школі – це системоутворювальний елемент освітньої моделі. Для теорії та практики освіти це означає необхідність переосмислення ролі педагога як носія інституційної пам'яті, філософської послідовності та гуманітарного смислу освіти.

Річний освітній план «Школи гуманітарної праці» (м. Херсон) є ключовим елементом авторської педагогічної методики і принципово відрізняється від традиційного річного планування, характерного для загальноосвітніх шкіл. У звичайній школі річний план, як правило, зводиться до календарно-тематичного розподілу навчальних предметів, переліку святкових заходів і звітних подій. У ШГП річний план виконує іншу функцію – він є інструментом організації цілісного гуманітарного освітнього процесу.

По-перше, річний план ШГП вибудовується навколо смислових і культурних блоків, а не лише навчальних тем. Упродовж навчального року задалегідь плануються ключові гуманітарні події: театральні постановки, тематичні тижні, робота шкільного інтернет-радіо «1000 друзів», а також міжпредметні проекти, у яких беруть участь учні різних вікових груп.

По-друге, річний план ШГП передбачає інтеграцію авторських курсів у загальну логіку року. Курси гуманітарного спрямування (філософські, культурологічні, мистецькі, медіаосвітні) плануються в узгодженні з проектною та театральною діяльністю. Наприклад, робота над театральною постановкою супроводжується вивченням відповідних літературних, історичних і етичних тем, а діяльність шкільного радіо поєднується з розвитком мовлення, рефлексії та навичок публічного висловлювання.

По-третє, принциповою відмінністю річного плану ШГП є його орієнтація на регулярність і повторюваність ключових форм діяльності. Театр, радіо, культурні проекти та авторські курси плануються як постійні елементи освітнього процесу впродовж усього року, а не як разові ініціативи.

Це забезпечує формування стійкого гуманітарного середовища й поступовий розвиток учнівських освітніх і особистісних траєкторій.

По-четверте, річний план ШГП чітко фіксує роль учителя і як виконавця навчальної програми, і як організатора та модератора освітнього циклу. Учителі беруть участь у плануванні року, розробляють авторські курси, керують проектами, супроводжують театральну та медіаосвітню діяльність. Така модель планування вимагає від педагога високого рівня професійної автономії та відповідальності, що істотно відрізняє ШГП від школи із жорстко регламентованим предметним розкладом.

Суттєвою відмінністю практики «Школи гуманітарної праці» від традиційної загальноосвітньої школи є наявність **системи авторських курсів**, які є структурними елементами річного освітнього плану. У ШГП авторські курси розробляються та реалізуються як складники єдиної гуманітарної логіки, що забезпечує цілісність освітнього процесу.

Згідно з матеріалами, представленими в авторському описі школи та навчально-методичних програмах, у ШГП протягом багатьох років стабільно функціонують курси гуманітарного спрямування, зокрема: «Основи філософії» (для учнів 9–11 класів), «Класична греко-римська міфологія» (для учнів 1–4 класів), «Історія театрального мистецтва» (для учнів 2–4 класів), «Традиції давньогрецького театру» (для учнів 5–11 класів), «Основи інформаційної культури» (для учнів 5–7 класів). Названі курси орієнтовані на різні вікові групи учнів і вибудовуються з урахуванням вікової динаміки розвитку мислення, мовлення та культурної рефлексії.

Принциповою особливістю авторських курсів ШГП є їхній тісний зв'язок із проектною та мистецькою діяльністю. Так, курс «Традиції давньогрецького театру» безпосередньо інтегрований у підготовку й реалізацію театральних постановок, а «Основи інформаційної культури» – у роботу шкільного радіо (під час дистанційної форми навчання – інтернет-радіо «1000 друзів»). У цьому сенсі навчальний зміст не передує практиці і не слідує за нею, а формується в постійному взаємозв'язку з реальними культурними та комунікативними завданнями.

Важливо також підкреслити, що авторські курси ШГП мають довготривалий характер і передбачають повторюваність у річному циклі. Це забезпечує поступове накопичення учнями культурного досвіду й розвиток рефлексивних умінь. Саме завдяки такій організації курси виконують

системоутворювальну функцію в реалізації авторської педагогічної методики.

Вважаємо, авторські курси ШГП можна розглядати як ключовий механізм переходу від філософських засад школи до конкретних освітніх практик. Включеність їх у річний план, інтеграція з проектною та мистецькою діяльністю та активна роль учителя як автора й модератора курсу істотно відрізняють модель ШГП від традиційної організації навчання.

Проектна діяльність у «Школі гуманітарної праці» має чітко окреслений зміст і не може бути зведена до абстрактного поняття «проектного навчання». У ШГП проекти мають власні назви, стали організаційну форму, визначених педагогів-кураторів і фіксоване місце в річному освітньому плані. Саме ця конкретність дозволяє розглядати їх як інституційні механізми реалізації авторської гуманітарної методики.

Одним із ключових напрямів проектної діяльності є музейна педагогіка, яка в ШГП функціонує як довготривала освітня програма. Учні залучаються до роботи з історичними джерелами, культурною спадщиною регіону, біографічними нарративами та експозиційною діяльністю. Музейні проекти інтегруються з курсами історії, літератури та культури, формуючи в здобувачів освіти навички інтерпретації, дослідницького мислення й відповідального ставлення до історичної пам'яті.

Іншим системоутворювальним напрямом є проект «Школа майбутніх лідерів», спрямований на формування соціальної відповідальності, комунікативних та організаційних компетентностей старшокласників. У межах цього проекту учні беруть участь у публічних обговореннях, моделюванні соціальних ситуацій, командній роботі та ініціативах, пов'язаних із життям шкільної та міської спільнот. Проект має чітку програмну структуру та повторюється в річному циклі, що дозволяє говорити про його стійкість і педагогічну ефективність.

Проекти ШГП пов'язані між собою та з авторськими курсами, театальною і медійною діяльністю. Така взаємодія створює цілісне гуманітарне освітнє середовище, у якому проект виступає простором реального особистісного й культурного розвитку учнів.

Театральна діяльність у «Школі гуманітарної праці» має чітко визначений професійний і освітній статус та істотно відрізняється від традиційних шкільних театральних гуртків. У ШГП театральні проекти реалізуються у форматі повноцінних сценічних постановок, зокрема на сцені Херсонського обласного академічного музично-

драматичного театру ім. М. Куліша (у мирний час), із залученням професійних акторів і режисерів. Такий рівень організації визначає театр як одну із центральних форм гуманітарної освіти в школі.

Підготовка театральних вистав у ШГП є довготривалим педагогічним процесом, що охоплює вивчення літературного матеріалу, історичного й культурного контексту твору, роботу над мовленням, сценічним рухом і колективною взаємодією. Театральні постановки інтегруються з авторськими курсами гуманітарного спрямування та входять до річного освітнього плану як кульмінаційні події навчального року.

Принциповим є те, що учні ШГП виступають не просто виконавцями окремих ролей, а співучасниками творчого процесу (співсценаристами, співгримерами, співреквізиторами тощо), який формує відповідальність за спільний результат і досвід публічного культурного висловлювання. Участь у театральних проєктах сприяє розвитку мовленнєвої культури, емпатії, здатності до інтерпретації художніх текстів і саморефлексії.

У такий спосіб театральна діяльність ШГП є не позакласною активністю, а професійно організованою освітньою практикою, що поєднує школу з реальним культурним простором міста й виконує системоутворювальну функцію в авторській гуманітарній методикі.

Шкільне інтернет-радіо «1000 друзів» є однією з найбільш упізнаваних і методично структурованих практик «Школи гуманітарної праці». На відміну від поодиноких спроб шкільного мовлення, радіо в ШГП функціонує як постійна освітня платформа, інтегрована в річний освітній цикл і пов'язана з авторськими курсами гуманітарного спрямування.

Робота радіо передбачає чітко організований цикл підготовки програм: вибір теми, дослідження матеріалу, написання сценарію, робота з мовленням, запис і публічне представлення ефіру. Учні залучаються до всіх етапів цього процесу, виступаючи як споживачами контенту, так і, головне, його авторами й редакторами (Кириленко, Чумак, 2024). Така організація радіомовлення формує навички відповідального слова, публічного висловлювання та критичної рефлексії (Jenkins et al., 2009).

Тематика програм радіо «1000 друзів» охоплює гуманітарні, культурні та соціально значущі питання, зокрема літературу, історію, театр, життя школи, а в умовах війни – досвід дистанційного навчання, підтримки спільноти та збереження людської гідності. Радіо стає простором осмис-

лення подій і формування спільного гуманітарного голосу школи.

Принципово важливо, що діяльність радіо безпосередньо пов'язана з курсами «Основи інформаційної культури», «Світ художнього слова», а також із проєктною та театральною діяльністю. У такій взаємодії радіо виконує системоутворювальну функцію, поєднуючи освіту, культуру й комунікацію в межах авторської гуманітарної методики.

Онлайн-модель «Школи гуманітарної праці», представлена в освітніх матеріалах із грифом Міністерства освіти і науки України (ONLINE-ОСВІТА.ШГП, 2024; «Школа гуманітарної праці», 2025), є не тимчасовим вимушеним форматом, а концептуальним продовженням авторської гуманітарної методики. Перехід до онлайн-навчання не призвів до спрощення змісту, зберігши річну логіку, систему авторських курсів і проєктну організацію освітнього процесу.

В онлайн-форматі були реалізовані гуманітарні курси, театральні й медіапроєкти, музейна педагогіка та радіомовлення. Заняття, проєктна робота й культурні події планувалися відповідно до річного освітнього циклу, що забезпечило сталість освітньої моделі за відсутності фізичного шкільного простору.

Принциповою особливістю онлайн-моделі ШГП є збереження активної ролі учня як суб'єкта освітнього процесу. Учні беруть участь у створенні контенту, проєктній діяльності, театральних і медіаініціативах. Це дозволяє говорити про онлайн-формат як про повноцінний інструмент реалізації людиноцентричної освітньої моделі.

Наявність грифу МОН засвідчує інституційне визнання онлайн-моделі ШГП і підтверджує її відтворюваність у ширшому освітньому контексті, що має принципове значення для наукової оцінки авторської школи.

Для сучасної теорії освіти досвід «Школи гуманітарної праці», яка функціонує в м. Херсон як авторська освітня система понад тридцять років, має принципове значення. На відміну від більшості моделей, що описуються в науковій літературі як інноваційні або експериментальні, ШГП демонструє можливість довготривалого інституційного існування людиноцентричної моделі в межах масової загальної середньої освіти.

По-перше, досвід ШГП дозволяє переосмислити саме поняття новизни в освіті. У цьому випадку новизна полягає в збереженні філософської цілісності освітньої моделі впродовж десятиліть соціальних, культурних і політичних змін. У такий спосіб довготривалість постає як самостійний теоретичний критерій оцінювання освітніх систем.

По-друге, діяльність ШГП підтверджує тезу про визначальну роль філософської експлікації в забезпеченні інституційної стійкості школи. Людиноцентричні засади інституціоналізуються завдяки організації повного навчального дня, інтеграції навчальної, культурної та соціальної діяльності, а також стабільності педагогічного колективу. Саме ця інституційна цілісність вможливила збереження ідентичності школи навіть у кризових, зокрема воєнних, умовах.

По-третє, досвід ШГП розширює теоретичні уявлення про авторські школи, демонструючи, що вони можуть бути не тільки унікальними проєктами, пов'язаними з особистістю засновника, а повноцінними культурно-освітніми інституціями. Для теорії освіти це означає необхідність переходу від аналізу окремих практик до осмислення шкіл як довготривалих інституційних моделей із власною внутрішньою логікою.

Висновки. Ліцей «Школа гуманітарної праці» Херсонської обласної ради функціонує як стабільна авторська модель із чітко вибудованою річною логікою. Річний освітній план у ШГП виконує роль методичного каркасу, який забезпечує узгодженість курсів, проєктів, театральної, музейної та медіаосвітньої діяльності.

Авторські курси є системоутворювальними елементами моделі, їхня інтеграція в річний цикл забезпечує наступність і накопичення гуманітарного досвіду учнів. Освітні проєкти ШГП мають інституційний статус і довготривалий характер. Саме ця сталість підтверджує відтворюваність авторської методики в часі.

Онлайн-модель «Школи гуманітарної праці», представлена в освітніх матеріалах із грифом Міністерства освіти і науки України, є повноцінним продовженням авторської гуманітарної моделі. Це засвідчує її стійкість до зовнішніх викликів і можливість функціонування в різних освітніх форматах.

Учитель як носій авторської методики та механізму її довготривалого збереження відіграє ключову роль у спадкоємності, відтворюваності й розвитку освітньої моделі впродовж десятиліть.

Отже, результати дослідження підтверджують, що авторська модель «Школи гуманітарної праці» є концептуально цілісною, перевіреною часом і потенційно відтворюваною гуманітарною освітньою системою. Це повністю відповідає меті дослідження вможливує визначення ШГП як науково значущого прикладу довготривалої авторської школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дічек Н.П. Ієрархічна модель реформовчих процесів у галузі шкільної освіти: доба незалежності України. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2021 рік*. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, Педагогічна думка, 2021. С. 163–165.
2. Кириленко А., Чумак Т. Інноваційний досвід роботи шкільного радіо в умовах дистанційного навчання : На прикладі авторського навчально-виховного комплексу «Школа гуманітарної праці». *Український педагогічний журнал*. 2024. № 3. С. 271–277. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-3-271-277>
3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України ; за заг.ред. В.Г. Кременя. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
4. ONLINE-ОСВІТА.ШГП: Інформаційні технології сучасної дистанційної освіти : навч.-метод. посіб. / авт. кол.: Кияновський А.О. та ін. Вид. 2-ге, виправл. Дніпро : Середняк Т. К., 2024. 188 с.
5. Сібаров С.Д. Визначення поняття «авторська школа» на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду в контексті історичної ретроспективи. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Педагогіка»*. 2024. №6(34). С. 1407–1415. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-1407-1415](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-1407-1415)
6. «Школа гуманітарної праці». Авторська педагогічна система Артема Кияновського : навчально-методичний посібник / автор-упорядник А. Кияновський ; за заг. ред. С. В. Кириленко, І. Н. Євтушенко. Київ – Херсон – Чернівці : «Букрек», 2025. 272 с. (Серія «Авторська школа в Україні»).
7. Bushman I. Education in the 21st century: philosophical foundations and principles. *Futurity Philosophy*. 2022. Vol.1, №2. P. 4–15. DOI: <https://doi.org/10.57125/FP.2022.06.30.01>
8. Hargreaves, A., Fullan M. Professional capital: Transforming teaching in every school. New York, NY : Teachers College Press, 2012. 220 p.
9. Jenkins H., Purushotma R., Weigel M., Clinton K., Robison A. J. Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21st century. Cambridge, MA: MIT Press, 2009. 68 p. DOI: <https://doi.org/10.7551/mitpress/8435.001.0001>

REFERENCES

1. Dichek, N.P. (2021). Hierarchical model of reform processes in the field of school education: the era of Ukraine's independence. [Hierarchical model of reform processes in the field of school education: the era of Ukraine's independence]. *Annotated results of scientific research of the Institute of Pedagogy for 2021 year*. Kyiv : Institute of Pedagogy NAPN Ukraine, Pedagogical thought. 163–165. [in Ukrainian].

2. Kyrylenko, A., Chumak, T. (2024). Innovatsiyni dosvid roboty shkilnoho radio v umovakh dystantsiinoho navchannia : Na prykladi avtorskoho navchalno-vykhovnoho kompleksu «Shkola humanitarnoi pratsi» [The innovative experience of the school radio in distance learning: On the example of the author's educational complex "School of Liberal Arts"]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, (3), 271–277. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-3-271-277> [in Ukrainian].
3. Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini (2021) [National report on the state and prospects for the development of education in Ukraine] / Nats. akad. ped. nauk Ukrainy ; za zah.red. V.H. Kremenia. Kyiv : KONVI PRINT. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> [in Ukrainian].
4. ONLINE-OSVITA.ShHP: Informatsiini tekhnolohii suchasnoi dystantsiinoi osvity (2024) [ONLINE-EDUCATION. SLA: Information technologies of modern distance education] : navch.-metod. posib. / avt. kol.: Kyianovskyi A.O. ta in. Vyd. 2-he, vypravl. Dnipro : Seredniak T. K. [in Ukrainian].
5. Sibarov, S.D. (2024). Vyznachennia poniattia «avtorska shkola» na osnovi vyvchennia vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu v konteksti istorychnoi retrospektyvy [Definition of the concept "author's school" based on the study of domestic and foreign experience in the context of historical retrospect]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii. Seriia «Pedahohika»*, 6(34), 1407–1415. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-1407-1415](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-1407-1415) [in Ukrainian].
6. «Shkola humanitarnoi pratsi». Avtorska pedahohichna systema Artema Kyianovskoho (2025) [«School of Liberal Arts». Artem Kiyanovsky's author's pedagogical system] : navchalno-metodychnyi posibnyk / avtor-uporiadnyk A. Kyianovskyi ; za zah. red. S. V. Kyrylenko, I. N. Ievtushenko. Kyiv – Kherson – Chernivtsi : «Bukrek». (Seriia «Avtorska shkola v Ukraini»). [in Ukrainian].
7. Bushman, I. (2022). Education in the 21st century: philosophical foundations and principles. *Futurity Philosophy*, 1(2), 4–15. <https://doi.org/10.57125/FP.2022.06.30.01>
8. Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). Professional capital: Transforming teaching in every school. New York, NY: Teachers College Press.
9. Jenkins, H., Purushotma, R., Weigel, M., Clinton, K., & Robison, A. J. (2009). Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21st century. Cambridge, MA: MIT Press.

Дата першого надходження статті до видання: 29.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

